

Грабовий Владислав Володимирович,
*к.ю.н, доцент кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу імені Миколи Чумаченка
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДІАЦІЇ В ПОДАТКОВИХ СПОРАХ

Українська економіка та функціонування правової системи України, існуючі політичні та економічні виклики обумовлюють гостру необхідність встановлення партнерських відносин у сфері державного регулювання, впровадження нових механізмів із запобігання виникненню податкових спорів, як одних із найконфліктніших, ефективні шляхи їх вирішення.

Здійснення контролюючими органами виключно фіскальної функції, превалювання її над сервісною, з можливістю неоднозначного застосування законодавства у податковій сфері, схиляє платників податків до несплати чи їх мінімізації, а також, застосування адміністративних та судових процедур захисту, нівелює основний напрямок діяльності контролюючих органів по здійсненню взаємодії у захисті прав платників податків, невиконання положень щодо ефективного і правомірного застосування законодавчих норм при виконанні функцій державного контролю.

Виникнення податкових спорів у сфері необґрунтованого донарахування податків, штрафних санкцій, пені, неоднозначного застосування правових норм, призводить до протистояння платників податків та контролюючих органів, виникнення конфліктних ситуацій та позбавляє партнерських відносини бізнесу і влади.

Натепер, в Україні розроблена та функціонує багаторівнева державна система захисту прав і законних інтересів платників податків, в тому числі механізми розв'язання спірних ситуацій між ними та контролюючими органами за допомогою судової влади.

Але, при вирішенні податкових спорів адміністративна та судова система є довготривалою та малоефективною, яка не в повній мірі здійснює захист законних прав та інтересів платників податків, що призводить до економічних збитків, негативно впливають на рівень довіри платників, нівелює можливості сталого розвитку України.

Дані твердження корелюються із положеннями Національної економічної стратегії на період до 2030 року, якою визначено, що проведення послідовної державної політики, спрямованої на європейський та євроатлантичний курс, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток підприємництва та підтримка експорту, та інші механізми дадуть змогу посилити позицію країни та стануть чинниками зростання економіки.

Першочерговим етапом є формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це дасть змогу перемогти у конкуренції за капітал на світовому ринку та як результат залучити інвестиції для модернізації секторів економіки. [2. с.2-3].

Стратегією встановлена необхідність удосконалення системи альтернативного розв'язання спорів в економічній сфері, в тому числі засобами медіації та офісом бізнес-омбудсмена в Україні. [2.с.7].

Рахункова палата України при проведенні аудиту ефективності Державної податкової служби України дійшла аналогічних висновків. Нею визначена необхідність застосування механізмів медіації при вирішенні податкових спорів, а відкладення впровадження процедури медіації в податкових спорах свідчить про недостатню увагу до альтернативних методів вирішення спорів. [3. с.5].

В результаті проведеного аудиту встановлено невиконання Державною податковою службою України стратегічної ініціативи «Удосконалення процедури адміністративного оскарження, налагодження діалогу з платниками податків за рахунок впровадження практики медіації». [3.с.60].

Таким чином, одним із дієвих шляхів вирішення податкових спорів у взаємовідносинах платників податків та контролюючих органів при виникненні та вирішенні податкових спорів є застосування засобів альтернативного вирішення спорів (Alternative dispute resolution – ADR), в тому числі медіації, оскільки результатом його застосування є задоволення законних інтересів сторін спору, досягнення позитивного результату, зменшення витрачання ресурсів та терміну прийняття рішення у неконфліктний спосіб.

Термін «медіація», латинською-«mediatio» означає посередництво, є одним з дієвих засобів ADR. Медіація – це процес перемовин, що здійснюється за допомогою нейтрального посередника (медіатора). Головна мета медіації полягає у вирішенні спору шляхом компромісу, тобто досягнення взаємовигідного результату щодо сплати податків та зборів між державою в особі податкових органів та платників податків.

Європейським нормативно-правовим актом, що регулює процес медіації є Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами—приватними особами, Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 762 засіданні заступників міністрів 5 вересня 2001 року.

Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах, Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 808 засіданні заступників міністрів 18 вересня 2002 року визначає термін «Медіація» в Європейському законодавстві: у цілях цієї Рекомендації термін "медіація" стосується процесу врегулювання спорів, у межах якого сторони з допомогою одного чи кількох медіаторів проводять переговори щодо спірних питань з метою досягти домовленості. [1.с.1].

Законом України «Про медіацію» визначено дефініцію та правові засади медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані

з цією процедурою. Так, статтею 1 Закону визначено, що медіація - позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів, а медіатор це спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію. [4. с.1].

Дія зазначеного вище Закону, поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Принципи медіації, визначені Законом характерні і для принципів податкового законодавства України, вони корелюються з принципами, визначеними Податковим кодексом, тобто є можливість їх швидкої синхронізації для використання медіації в податкових спорах в повному об'ємі.

Елементи медіації вже введені в Податковий кодекс, наприклад у наступні статті: 52 «Податкова консультація», 53 «Наслідки застосування податкових консультацій», 86 «Оформлення результатів перевірок», 108-1. «Порядок проведення процедури взаємного узгодження», тощо.

Але, термін «медіація» ще не введено до Податкового кодексу України. Зокрема, застосування медіації неможливе у разі прийняття рішення про вирішення спору в адміністративному порядку.

Введення в податкове законодавство механізму податкової медіації змінить характер взаємовідносин між контролюючими органами та платниками податків на партнерські, добровільна участь при вирішенні спірних правовідносин призведе до економії часу та ресурсів для сторін спору, швидкого з'ясування фактів та обставин, однозначного тлумачення правових норм, об'єктивного погляду на факти і обставини медіатором (незацікавленою особою), мінімізації негативних наслідків для сторін, налагодження дієвих взаємовідносин, зменшення навантаження на адміністративні органи та суди, швидкого узгодження податкових зобов'язань, надходжень податків та зборів, підвищення економічної стійкості та безпеки України.

Список використаних джерел:

1. *Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах, Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 808 засіданні заступників міністрів 18.09.2002 р.*
URL:[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805b1312%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805b1312%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) (дата звернення 18.03.2025)
2. *Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179*
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.03.2025)
3. *Рахункова палата: Звіт про результати аудиту ефективності на тему «Оскарження рішень ДПС: вплив на економічну активність платників податків» 22.10.2024р.*

№49–1. URL:https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2024/49-1_2024/Zvit_49-1_2024.pdf (дата звернення 18.03.2025)

4. Закон України «Про медіацію»: Закон від 1611.2021р. № 1875-IX//База даних «Законодавство України / ВР України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 18.03.2025)

УДК 658:004.4

Жидовська Наталія Михайлівна,
*к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького
м. Львів, Україна*

Буричко Зіновій Світозарович,
*здобувач освіти, група ОП-21
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького
м. Львів, Україна*

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Інформаційні технології (ІТ) є однією з найдинамічніших галузей економіки, яка забезпечує значний внесок у валовий внутрішній продукт (ВВП) багатьох країн, зокрема України. Зважаючи на високий рівень мобільності капіталу та міжнародну конкурентоспроможність, держави створюють спеціальні податкові режими для ІТ-бізнесу з метою залучення інвестицій та збереження талантів. В останні роки в Україні було запроваджено нові підходи до оподаткування ІТ-бізнесу, включаючи спеціальний правовий режим Дія.City та обговорення змін у спрощеній системі оподаткування.

Сьогодні в Україні для ІТ-галузі застосовують такі податкові режими: [1]

1. Спрощена система оподаткування (ФОП). Одним із найпоширеніших способів ведення діяльності для українських ІТ-спеціалістів є реєстрація їх як фізичних осіб-підприємців (ФОП). Основними умовами оподаткування для платників єдиного податку третьої групи є:

- ставка податку - 5% від доходу (або 3% для платників ПДВ);
- ліміт доходу - 8 285 700 грн на рік (станом на 2024 рік);
- єдиний соціальний внесок (ЄСВ) - 22% від мінімальної зарплати.